

ANIELA DULSKA

W tragifarsie Gabrieli Zapolskiej

Aniela Dulska

Zasiedziała mieszcza, „pani kamieniczna”- właścicielka kamienicy, zarządzająca nią, pobierająca czynsz.

Kobieta kierująca się w życiu chęcią zysku za wszelką cenę , hipokryzją i obłudą.

Bohaterka dramatu Gabrieli Zapolskiej – „Moralność pani Dulskiej”.

Pierwowzorem Anieli Dulskiej jest znana z kołtuństwa lwowska mieszcza, niejaka pani Gołębowa.

Nazwisko bohaterki łączy się również ze lwowianką – niejaką Czesławą Dulską, która w odpowiedzi na ankietę ogłoszoną w 1905 roku przez popularny lwowski dziennik „Wiek Nowy” opisała swój system gospodarowania w domu, oparty na egoizmie, skąpstwie i wyzysku służącej.

Bardzo często grana rola kobieca w naszych teatrach przed wojną jak i współcześnie.

HERMINA ROWIŃSKA – aktorka Teatru Miejskiego we Lwowie
jako DULUSKA 1907r.

Marta Flantz aktorka filmowa –
zagrała Duluską w 1930r
w pierwszym polskim filmie dźwiękowym

**Przedstawienie w Teatrze Miejskim
we Wilnie w 1935r.**

ALINA JANOWSKA –
jako Dulcia , w filmie
Jana Rybkowskiego –
Dulscy 1976r.

ANNA SENIUK – jako Dulcia,
Teatr Telewizji 1992r

MAGDALENA CIELECKA- jako Dulski
Teatr Telewizji 2013r.

KRYSTYNA JANDA
Jako Dulski , film Filipa Bajona
„ Panie Dulskie” 2015r.

KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA ANIELI DULSKIEJ

- Dulska to kobieta w wieku balzakowskim (35-40 lat)
- Jest matka trójki dzieci: sentymentalnej Meli, rezolutnej Hesi i „lumpującego się ” Zbyszka.
- Jest strażniczką domowego ogniska, odpowiedzialna za resztę rodziny.
- Przyznaje się , że nie ma zbyt wiele czasu na myślenie; pisma czyta, ale tylko wtedy, gdy uda jej się pożyczyć („Nie pożyczą świat się nie zawali, że tam drukowanych bajd nie będę czytała”).
- Do teatru nie chodzi, bo za drogo, gości nie przyjmuje, bo „za ciężkie czasy na zbytki”.
- Oszczędna do tego stopnia , że przerabia stare ciuchy, po domu chodzi w przybrudzonym kaftaniku, szlafrok ubiera gdy wychodzi do ludzi, żeby się nie zabrudził. Tramwajami jeździ na gapę , co często kończy się scysjami z konduktorem.
- Wiecznie krzyczy na dzieci, mąż potulnie oddaje jej całą pensję – „ dla świętego spokoju”, z której ma wydzielane kieszonkowe na kawę i spotkania z kolegami.

Jej kołtuńska moralność w życiu sprowadza się do tego, że wyrzuca ona na bruk kobietę „po przejściach”, toleruje romans syna ze służką, a gdy ta zachodzi w ciążę, wyrzuca ją z domu.

Przy tym wszystkim Dulska uważa, że nie ma nic na sumieniu, a swe postępowanie uważa za uczciwe. Zdaniem Dulskiej kobieta powinna przejść przez życie „cicho i spokojnie”, co oznacza bez rozgłosu.

Obawa przed wywołaniem skandalu jest życiową obsesją Dulskiej i ciąży nad domem Dulskich jak rodzaj złowrogiego demona („Ja muszę strzec siebie i swoich od publiki”).

FELICJAN DULSKI – Janusz Michałowski

Całkowite przeciwieństwo żony, człowiek cichy, bierny. To chyba jego sposób na przetrwanie. Milczy, co bardzo kontrastuje z gadającą żoną. Gra mimiką. Przez cały czas słucha. Mówi, a właściwie wykrzykuje tylko jedno zdanie: „A niech was diabli!!!”. Jest zahukany, niczym się nie interesuje. Jego życie polega na zarabianiu pieniędzy, które potem oddaje żonie. Największą zaś rozrywką są pobyty w kawiarni, dokąd udaje się codziennie po obiedzie z pieniędzmi łaskawie wyliczonymi przez żonę. Lekarz zalecił mu spacerować. Dulski chodzi po mieszkaniu, wokół stołu, bo żona chce mieć go na oku.

FELICJAN DULSKI- Robert Więckiewicz

HESIA I MELA DULSKIE

Dorastające córki Dulskich. Odmienne tak samo jak rodzice. Hesia jest bardzo podobna do matki – zdrowa, silna, pełna temperamentu. Niepokoją ją plany matrymonialne brata, bo wtedy nikt przyzwoity nie będzie się o nią starał. Zazdrości Zbyszkowi bywania w lokalach. Chce szybko być dorosła i poznać wszystkie skrywane przez dorosłych tajemnice. Wiedzę o sprawach seksualnych uzupełnia u kucharki. Jest ordynarna wobec Hanki, a ojca lekceważy. Mela jest spokojna, cicha, naiwna i chorowita – jak to w naturalizmie. Wierzy w miłość i rychłe małżeństwo Hanki i Zbyszka, nie zdaje sobie sprawy, że byłby to mezalians. Gdy okazuje się, że do ślubu nie dojdzie, prawdziwie współczuje Hance. Tylko ona czuje, że stało się coś złego, podczas gdy reszta chce przejść nad tym do porządku dziennego. To ulubiona postać autorki, szczególnie dla niej ważna.

ZBYSZKO DULSKI- Jakub Gierszał

Niższy urzędnik, a po godzinach birbant i lekkoduch. Inteligentny, widzi obłudę, zakłamanie w domu. Uważa, że urodzenie i wychowanie determinują jego postępowanie (to też naturalizm – środowisko urodzenia i wychowania wpływają na to, kim - i jakim się jest). Próbuje się buntować, ale robi to bardzo nieudolnie. Sprowadza się to do zaniedbywania pracy, siedzeniu w kawiarniach i cynicznym odnoszeniu się do rodziny. Być może w lokalach nie tylko bawił się z kokotami, ale jeszcze rozmawiał z młodopolskimi cyganami i to oni obudzili w nim potrzebę niezgody na sytuację w domu.

Chce się buntować, wie jednak, że jest w pewien sposób obciążony. Nie może się wyrwać, nie umie. Buntować się tylko słowami jest łatwiej. Mówi, że ciągłość tego świata, tego rodu zostanie zachowana, i to dzięki niemu. „Bycie Dulskim to katastrofa”, nienawidzi siebie i swojej rodziny.

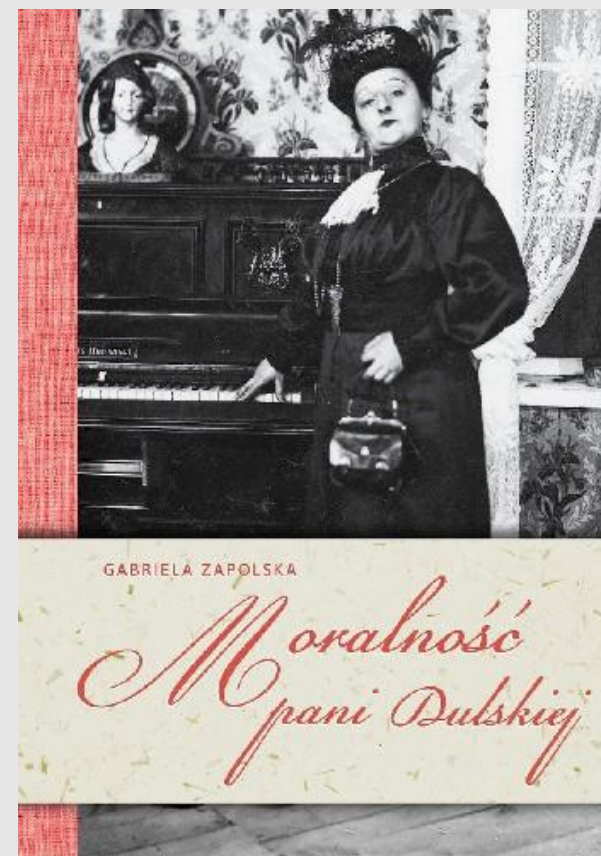
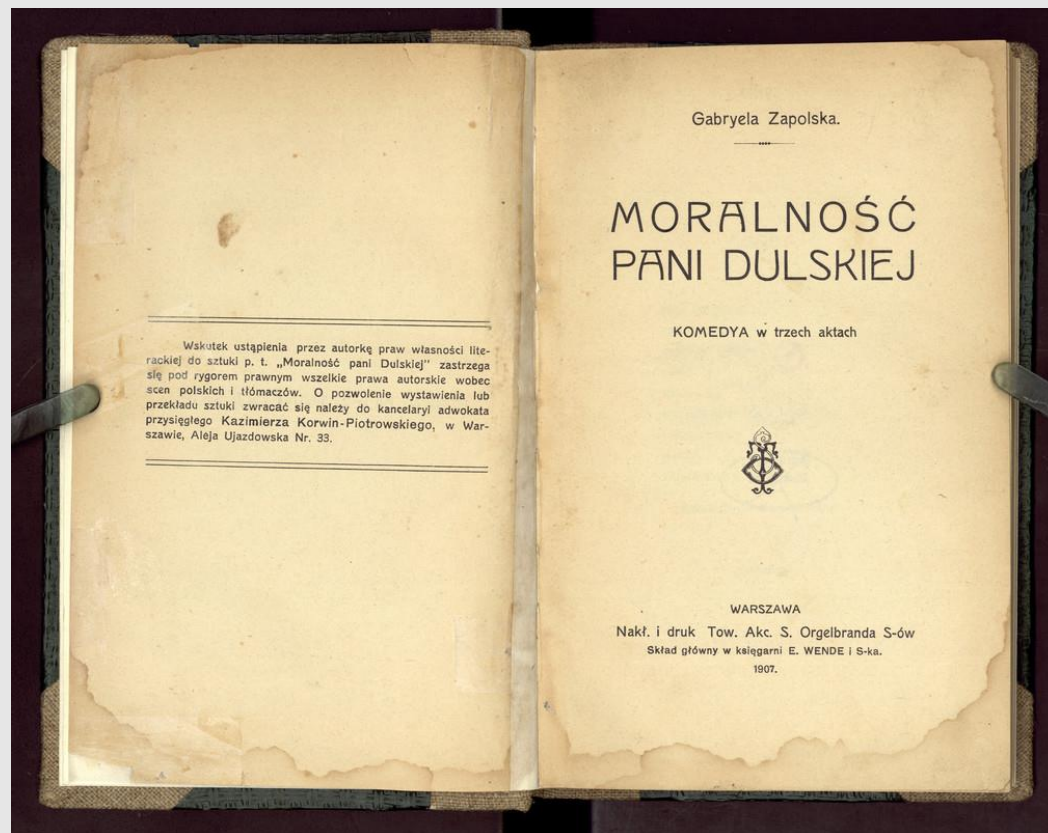
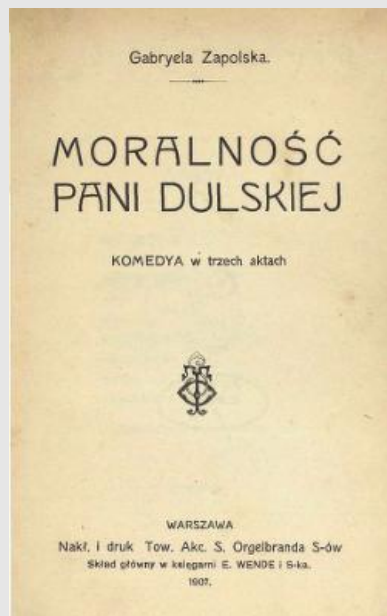
Zbyszek wybucha w czasie rozmowy z Juliasiewiczową. Przecież matka wiedziała o romansie i teraz on się z Hanką ożeni. Decyzję tę podjął pod wpływem emocji, bo po tłumaczeniach kuzynki wycofuje się. Zgadza się, by matka po swojemu załatwiła sprawę z Hanką, sam wraca zaś do zabawy w lokalach. Ma jednak świadomość, że przegrał, że kołtuństwo wzięło w nim górę.

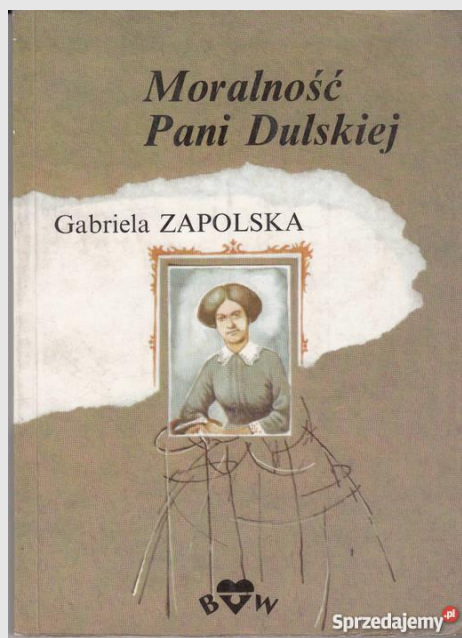

HANKA- służąca w domu Dulskich

Początkowo wydaje się być zadowolona z umizgów Zbyszka. Potem rozpacza nad ciążą i nie wierzy, że Zbyszek się z nią ożeni. Gdy ten wycofuje się z obietnic, budzi się w niej duma. Żąda od Dulskiej wysokiej zapłaty w zamian za swoje milczenie. Odchodząc żegna się tylko z Melą. Złorzeczy reszcie rodziny.

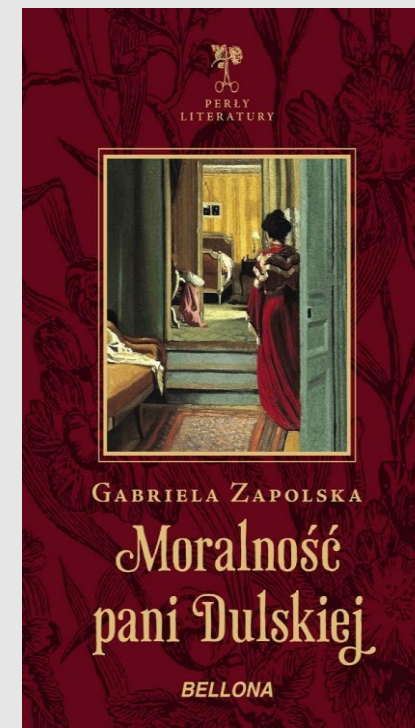
Moralność pani Dulskiej – dramat Gabrieli Zapolskiej, którego prapremiera odbyła się w 1906 r. w Krakowie, a wydany został w Warszawie w 1907 r. Jedno z najważniejszych dzieł autorki.

Moralność pani Dulskiej powstała w ciągu kilkunastu dni na przełomie października i listopada 1906 roku. Premiera odbyła się w grudniu w Teatrze Miejskim w Krakowie.

Pomysł utworu podsunął Zapolskiej jej mąż. Przyjęto, że przy poszukiwaniu wzorców postaci Zapolska zasugerowała się sugestią swojego redakcyjnego kolegi, Leopolda Szenderowicza, który podsunął pisarce postać swojej kamieniczniczki Gołabowej i jej rodziny. Pierwowzorem Anieli Dulskiej jest znana z kołtuństwa lwowska mieszcza, niejaka pani Gołabowa. Nazwisko bohaterki łączy się również ze lwowianką – niejaką Czesławą Dulską, która w odpowiedzi na ankietę ogłoszoną w 1905 roku przez popularny lwowski dziennik „Wiek Nowy” opisała swój system gospodarowania w domu, oparty na egoizmie, skąpstwie i wyzysku służącej. Wątek najstarszego syna Dulskich, Zbyszka, ma swoje źródło w romansie syna krewnych, pp. Pertaków, stanisławowskich znajomych męża pisarki. Młodzieniec ów romansował – za przyzwoleniem matki i całej rodziny – ze służącą.

Lwów w dwudziestoleciu międzywojennym

Kraków w
dwudziestoleciu
międzywojennym

Pierwotnie akcja utworu została umieszczona we Lwowie, ponieważ tam pierwotnie miała nastąpić premiera (problemy z obsadą związane z chorobą jednej aktorki spowodowały takie opóźnienie, że premiera została przeniesiona do Krakowa). Jednakże na potrzeby przedstawienia premierowego w Krakowie (i na prośbę ówczesnego dyrektora Teatru Miejskiego w Krakowie – Ludwika Solskiego) autorka przeniosła akcję utworu do tego miasta (dotyczyło to odniesień do rozmaitych miejsc – np. w wersji „lwowskiej” Felicjan Dulski odbywa „spacer” na Wysoki Zamek, a przy ulicy Teatyńskiej musi przyspieszyć, bo „tunel rozbijają”, podczas kiedy w „krakowskiej” celem „spaceru” jest Kopiec Kościuszki, a przyspieszyć musi koło Parku Jordana, bo „zaczepiają”). Później sztukę wystawiano w innych miastach i w zależności od tego, z którą wersją miał reżyser do czynienia (do 1907 roku sztuka krążyła tylko w postaci odpisów), miejscem akcji był Lwów lub Kraków.

KILKA SŁÓW O AUTORCE - Moralności pani Dulskiej

Gabriela Zapolska- Maria Gabriela Janowska urodzona w Podhajcach na Wołyniu

30 marca 1857r. zmarła we Lwowie 17 grudnia 1921r –

została pochowana na Cmentarzu Łyczakowskim.

Uczyła się w rodzinnym domu i krótko w zakładzie Sacré Coeur

oraz w prywatnym Instytucie Wychowawczo-Naukowym

we Lwowie. W 1876 wyszła za mąż za porucznika gwardii carskiej,

młodego ziemianina ze Żmudzi, Konstantego Śnieżko-Błockiego

herbu Leliwa.

Gorąco pragnęła zostać aktorką, co zaprowadziło ją do różnych zespołów

wędrownych i okresowych, na poły amatorskich teatrzyków.

W 1879 zaczęła występować w amatorskim teatrze w Warszawie;

w 1881 zerwała z mężem (małżeństwo unieważniono w 1888), rodziną i środowiskiem,

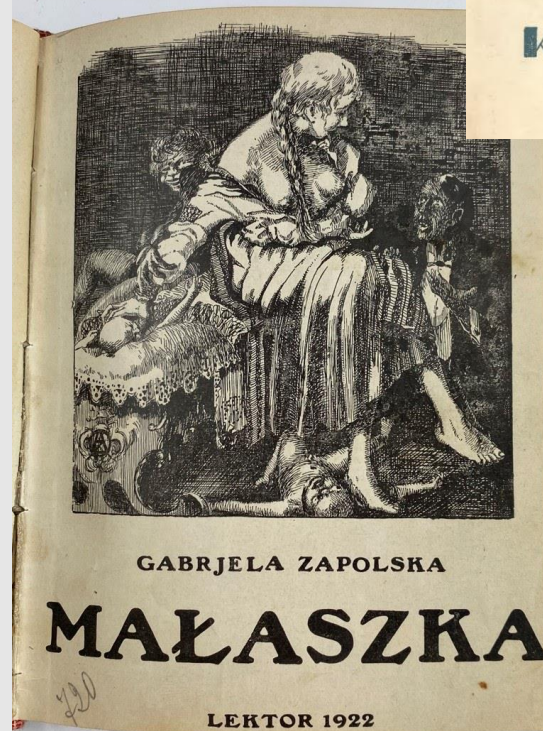
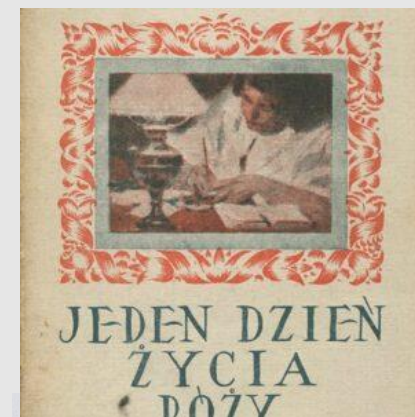
a w styczniu 1882 została zaangażowana jako aktorka w teatrze w Krakowie

i tam przyjęła pseudonim **Gabriela Zapolska**.

Portret
Gabrieli Zapolskiej
autorstwa Juliana Fałata

Jako pisarka zadebiutowała w 1883 roku pod pseudonimem Gabriela Zapolska. Debiutowała opowiadaniem pt. *Jeden dzień z życia róży* (1881), ogłaszała nowele i powieści w prasie lwowskiej, następnie warszawskiej. Jej utwory: opowiadanie *Małaszka* (1883), powieści *Kaśka Kariatyda* (1885–1886), *Przedpiekle* (1889) stały się przedmiotem polemik, wywołały oburzenie konserwatywnej krytyki ze względu na dominujący w nich naturalizm; w powieściach *O czym się nie mówi* (1909) i *O czym się nawet myśleć nie chce* (1914) podjęła problematykę prostytucji i chorób społecznych. Napisała wiele nowel, powieści i sztuk teatralnych, z których najsłynniejszą jest grana do dziś *Moralność Pani Dulskiej*. Ze względu na swoje porywcze usposobienie i różne niefortunne uwarunkowania życiowe Zapolska stale była z kimś skłócona i poróżniona. Miewała nieustannie zatargi z dyrektorami i reżyserami teatrów, w których występowała lub w których wystawiano jej sztuki. Od 1904 zamieszkała na stałe we Lwowie, zorganizowała wraz z drugim mężem, malarzem **Stanisławem Janowskim**, zespół teatralny, z którym objeżdżała Galicję.

Dzieła Gabrieli Zapolskiej

1881 – *Jeden dzień z życia róży* (debiut, nowela; druk w „Gazecie Krakowskiej”).

1883 – *Małaszka* (opowiadanie; druk w „Kurierze Lwowskim”)

1885 – *Akwarele* (zbiór nowel), *Kaśka Kariatyda* (powieść; druk w „Dzienniku Polskim” przerwano po 20 odcinkach; druk w „Przeglądzie Tygodniowym” do 1886 r.)

1889 – *Przedpiekle* (powieść; druk w „Przeglądzie Tygodniowym”)

1891 – *We krwi* (powieść; druk w „Tygodniku Romansów i Powieści”), *Szmat życia* (powieść; druk w „Kurierze Warszawskim” od 1 lipca 1891 r. do 27 lutego 1892 r. z przerwami)

1893 – *Menażeria ludzka* (zbiór opowiadań), *Janka* (powieść; druk w „Kurierze Codziennym” od 4 grudnia 1893 r. do 28 lipca 1894 r. z przerwami)

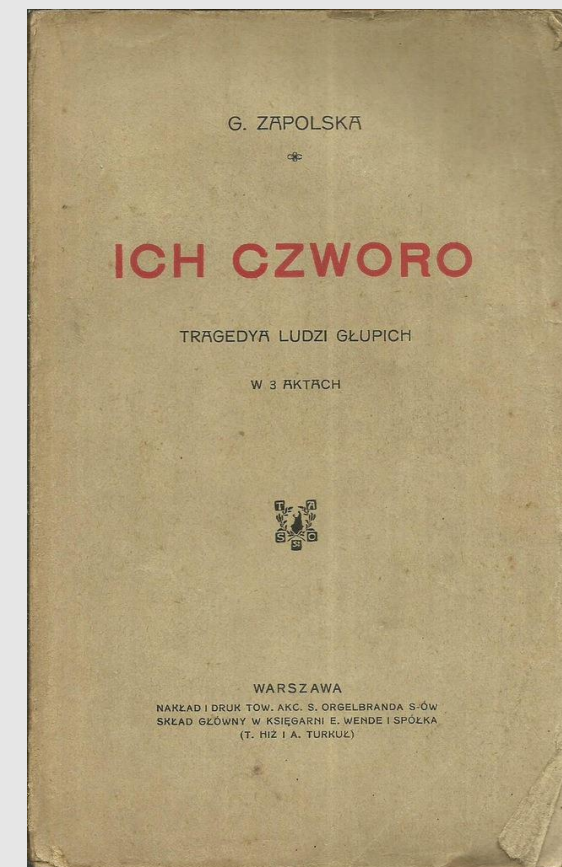
1894 – *Fin-de siecle’istka* (powieść; druk w „Przeglądzie Tygodniowym” od 22 grudnia 1894 r. do 15 sierpnia 1896 r.)

1895 – *Kaśka Kariatyda* (przeróbka dramatyczna powieści *Kaśka Kariatyda*)

1896 – *Wodzirej* (powieść; druk w „Kurierze Warszawskim” od 1 maja do 21 grudnia z przerwami; wydanie osobne t. 1-2 Warszawa 1896)

1897 – *Małka Szwarcenkopf* (utwór dramatyczny), *Żabusia* (utwór dramatyczny), *Antysemitnik* (powieść; druk w „Życiu” od 27 listopada 1897 r. do 18 czerwca 1898 r. z przerwami)

- **1898** – *Tamten* (utwór dramatyczny), *Jojne Firuľkes* (utwór dramatyczny)
- **1899** – *Zaszumi las* (powieść; druk w „Słowie Polskim” od 23 września 1898 do 3 lipca 1899 z przerwami; wydanie osobne t. 1-2 Lwów 1899, *Sybir*)
- **1902** – *Jak tęcza* (powieść; druk w „Kurierze Codziennym” od 2 stycznia do 18 czerwca z przerwami^[48]), *Tresowane dusze* (utwór dramatyczny), *Mężczyzna* (utwór dramatyczny)
- **1903** – *A gdy w głąb duszy wnikiemy* (powieść; druk w „Bibliotece Warszawskiej” do września 1903 r. do lipca 1904 r.), *Nieporozumienie* (utwór dramatyczny), *Jesiennym wieczorem* (utwór dramatyczny, wydanie pod pseudonimem Józef Maskoff)
- **1904** – *Sezonowa miłość* (powieść; druk w „Kurierze Warszawskim” (dodatek poranny) od 15 kwietnia do 4 listopada z przerwami^[50]; wydanie osobne t. 1-3 Warszawa 1905 [na karcie tytułowej data 1904])
- **1905** – *Pan policmajster Tagiejew* (Lwów), powieść wydana pod pseudonimem Józef Maskoff
- **1906** – *Moralność pani Dulskiej* (utwór dramatyczny),

- **1907** – *Córka Tuśki* (powieść; druk w „Kurierze Warszawskim” (dodatek poranny) od 3 stycznia do 8 listopada; wydanie osobne Warszawa 1907), *Ich czworo* (utwór dramatyczny)
- **1908** – *Pani Dulska przed sądem* (opowiadanie, druk w „Świecie” od 30 maja do 22 czerwca),
- **1909** – *O czym się nie mówi* (powieść), *Skiz* (utwór dramatyczny)
- **1910** – *Panna Maliczewska* (utwór dramatyczny)
- **1911** – *Śmierć Felicjana Dulskiego* (nowela; druk w czasopiśmie „Romans i Powieść” (dodatku do „Świata”)
- od 1 stycznia do 4 czerwca)
- **1913** – *Kobieta bez skazy* (utwór dramatyczny)
- **1914** – *O czym się nawet myśleć nie chce* (powieść)
- **1922** – *Frania Poranek: jej dalsze losy* (powieść)
- **1923** – *Z pamiętników młodej mężatki* (opowiadanie)

